

Glazbeno oblikovanje obreda pričešćivanja i pričesna pjesma

Slojevitost koja otkriva promjenu pristupa

Ivan Šaško

Možda bi se ovaj prilog u nekim drugim vremenima mogao jednostavno staviti pod naslov "pričesna pjesma", ali ja ga namjerno stavljam pod puno širi i slojevitiji te time i sadržajni naslov glazbenoga oblikovanja, jer to nipošto nije tema koja bi se jednostavno mogla iscrpiti govorom o pjesmi za pričest. Takav pristup u traženju prikladne pjesme odvodi na žalost od cjelovitoga traženja rješenja ne toliko sadržane izravnosti teksta, koliko obrednu primjenjivost i primjerenost glazbenoga izražaja, ne ispuštajući iz vidika ni tekstualnu osmišljenost.

Kao što je to slučaj s procesionalnom pjesmom za ulazak, odnosno za početak liturgijskoga čina (*introitus*) i tradicionalna pjesma za vrijeme pričešćivanja (*communio*) u klasičnoj se gregorijanci oblikuje poput antifone, iako melodijski na puno pravocrtiji način te psalmodijom koja nema posebne ornamentalnosti. Psalmodija je sadržavala redak koji se ponavljao (*versus ad repetendum*), ali prije fiksiranja tekstova koji su ušli u antifonar, pjesma za pričest sastojala se od psalmodijskoga oblika koji je bio prilično jednostavan.

Nadahnuća iz prošlosti

Svjedočanstva iz *Apostolskih konstitucija*¹ opisuju obred primanja pričesti s poštovanjem i u tišini, a vjernici su

prije klicali tomu događaju. Pjevač je pjevao *Psalam 34 (33)*, osobito zbog 9. retka: »Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin.« Isti psalam spominju i Ćiril Jeruzalemski i sv. Augustin (zajedno s pjesmom *ante oblationem*). Vjerojatno je u ono doba izvođenje te pjesme postalo rezponzorijalno, ali je prisutno i u alelujatičkome obliku. U takvome se obliku *Ps 34* nalazi u hispanskoj liturgiji.

Iz *Apostolskih konstitucija* dakle, koje nam prenose oblik sirijske liturgije oko godine 380. poučeni smo o tome da se obred pričesti odvijao na svečan način u ozračju kršćanske obitelji okupljene oko Krista: »Tada se biskup puku obrati ovim riječima: *Sveto svetima*. Puk odgovori: 'Samo je jedan Svet, samo jedan Gospodin, Isus Krist, koji je zauvijek blagoslovljen na slavu Očevu! Amen. Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima miljenicima njegovim!' (*Lk 2,14 i Mt 21,9*)« Jeruzalemskoj je Crkvi zacijelo bila poznata praksa Crkve u Siriji. *Mistagoške kateheze* sv. Ćirila Jeruzalemskog (†387) spominju da je jeruzalemski biskup govorio isto: *Sveto svetima* i ono što slijedi. *Kateheze* nastavljaju govoriti o pričesnoj pjesmi: »Tada čujete pjevača koji vas božanskom pjesmom poziva na pričest svetih otajstava. On kaže: 'Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin. (*Ps 34,9*)« Taj se psalam često rabio i na

Istoku (Jeruzalem, Armenska Crkva) i na Zapadu.²

Od sv. Ambrozija saznajemo o korištenju *Psalma 42,4* ili o preuzimanju dijelova *Psalma 23* (»Gospodin je pastir moj«).³ Ostali su psalmi, ili zato što su čitani 'euharistijskim tumačenjem' ili zato što izražavaju radost i ushit (poput alelujatičkih psalama: psalmi 148-150) posvjedočeni u raznim izvorima. Sveti Ivan Zlatousti (osim u *Mistagoškim jeruzalemskim katehezama V,20*) u svojoj *Expositio I* spominje *Psalam 145* s 15. retkom kao odgovorom: »Oči sviju u tebe su uprte, ti im hranu daješ u pravo vrijeme.« Sv. Beda Časni i *Antifonar iz Bangora* govore o himnu za vrijeme pričešćivanja svećenika. Himan je bio u jampskome trimetru s početnim riječima: »Sancti, venite, Christi corpus sumite!« (Dodite, sveti, Krista tijelo blagujte!)⁴

U liturgijama u Crkvama na Istoku posvjedočena je i uporaba *Psalma 116* i *148*, a u aleksandrijskoj, koptskoj i etiopskoj liturgiji čak i *Psalma 150*. Tumači mise spominju također 7. redak *Psalma 21*. Rupert iz Deutza piše: »Pjesma koju zovemo pričesnom i koju pjevamo dok se hranimo spasenjem jest euharistija koja veli: *Siromašni će blagovati i nasititi se; slaviti će Gospodina koji ga traže.*« (*De ecclesiasticis officiis 2,18*) Od 6. st. posvuda se u crkvama pjeva pričesna pjesma.

Doc. dr. sc. Ivan Šaško
pročelnik Katedre za liturgiku
KBF-a Sveučilišta u Zagrebu

Razvojem pjevačke skupine (*scho-la*), odnosno zbora glazbeni je oblik postao razvijeniji, s time da je dana važnost antifoni (paralelno s antifonom za ulaznu pjesmu) s psalmom i završnom doksologijom («Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu...»⁵).

U rimskoj liturgiji tekst antifone nastavio se uglavnom preuzimati iz psalama, ali sada različitim kriterijima (tako je vidljiva brojčana progresija u *Sextuplexu* za nedjelje nakon Pedesetnice i za korizmene svagdane). Pa ipak, ne gubi se pozornost na specifičan evanđeoski sadržaj u odnosu na blagdan ili euharistijsko obilježje. Pjevanje evanđeoske antifone povezuje se s prilično starim slojevima, kao što su mise za korizmene provjere (skruti-nije) ili za mise Velikoga tjedna. Na Cvjetnicu tako postoji antifona: »Oče moj, ako nije moguće da me čaša mine...« Na taj se način oblikovao niz pjesama za *communio* koji se i danas nalazi u Rimskome gradualu (od 163 antifone 69 ih je psalamskih, 67 evanđeoskih, 21 iz ostalih dijelova Svetoga pisma, a 6 je nebiblijskih tekstova). Psalmidija već od 10. do 12. st. nestaje, jer postaje suvišnom od onoga trenutka kada se postupno gubi procesija, a zatim i samo pričešćivanje ulazi u krizu. Zbog toga se pjevala samo antifona (pjevala je samo *scho-la*) poslije pričešćivanja svećenika. Ipak, procesom koji je išao u suprotnome smjeru obogaćujući ovaj glazbeni oblik dramatičnošću, antifonama su se dodavali tropi.⁶

Teologija euharistije i pričešćivanja utječu na glazbu

Povijest glazbenih elemenata vezanih uz pričest, a osobito pričesne pjesme izravno je povezana s promjenama koje su se događale u praksi pričešćivanja tijekom stoljeća, a ona je pak ovisila o teologiji euharistije. U prvim stoljećima vjernici su primali pričest u

svakome euharistijskome slavlju. U spisu *Apostolska predaja* (36-37) pisac (Hipolit Rimski?) govori da su kršćani običavali nositi kući euharistijski kruh, kako bi se mogli pričešćivati svaki dan, ali od 4. st. praksa pričešćivanja u nekim Crkvama brzo opada.

Od Ambrozija učimo da su se na kršćanskoj Istoku vjernici ponegdje pričešćivali samo jedanput godišnje. Zato Ambrozije piše da se vjernik treba pričešćivati svakodnevno i ne oponašati Grke.⁷ U Galiji, sinoda u Agdu (506. god.) određuje da vjernik koji ne primi pričest barem triput na godinu ne može biti smatran katolikom.⁸ Lateranski sabor 1215. godine određuje da se vjernik mora pričestiti barem jedanput godišnje.

Nekoliko je čimbenika utjecalo na smanjivanje učestalosti pričešćivanja. Najvažniji je u počecima bila reakcija na arijanizam koji je nijekao Kristovo božanstvo. To je Crkvu vodilo prema naglašavanju sintagme '*mysterium tremendum* Kristova božanstva'. Smatralo se potrebnim primiti sakrament 'ispovijedi' radi duhovnoga pročišćenja prije primanja pričesti. I pogrešno shvaćanje uloge svećenika vodilo je prema tome. Naime, vjernici su smatrali da je svećenik primio pričest za njih i da ju oni primaju snagom te zamjene te se osobno ne bi trebali pričestiti. Svećenik je bio zamjena i za pjevače, jer je sam izgovarao ono što je zbor trebao pjevati. Ta zamjena nije prijetila samo cjelovitosti liturgijskoga slavlja, nego i duhovnomu zdravlju vjernika.

Povijesni razvoj pokazuje kako je – u odsutnosti pričešćivanja vjernika – pričesna pjesma postala pjesmom koja se pjevala nakon što se pričestio samo svećenik. Ona je započinjala (a rubrike su u tome veoma jasne) kada je svećenik započeo purifikaciju, čišćenje liturgijskoga posuđa, tj. nakon što se sam pričestio. U tim okolnostima

pjesma nije više ispunjavala obrednu funkciju u obredu pričesti. Ona je stvorila ljepotu ako su tekst, gregorijanska melodija i izvedba bili dobri.

Tridentiski koncil poticao je češće pričešćivanje,⁹ ali je uspjeh te preporuke bio ograničen. Pio X., tristetinjak godina kasnije, poticao je dnevno pričešćivanje,¹⁰ no sve u svemu praksa česte pričesti razvijala se veoma polagano, a ubrzana je tek Liturgijskim pokretom, osobito nakon 1940. godine. Treba dobro uočiti i tadašnje razlikovanje između tzv. *tibe* i *svečane mise*. U prvoj se pričest primala prije mise, a u drugoj se uopće nije ni primala. Pričešćivanje u svečanoj misi postalo je praksom nakon Drugoga vatikanskoga sabora. Činjenica da se moli na narodnome jeziku te da molitve izričito pretpostavljaju da se vjernici pričešćuju, značilo je da se misa više nije mogla zamisliti bez pričesti. To je otvorilo vrata obredu i procesiji pričesnika, te se niti pjesma nije više oblikovala kao pjesma *poslije* pričesti, nego pjesma *pričesti* ili *pričesna pjesma*.

Najnoviji odredbeni okviri

U *Općoj uredbi Rimskoga misala* (u broju 87) piše: »Za pričesnu se pjesmu može uzeti ili antifona iz *Graduale Romanum*, bilo s psalmom bilo sama, ili antifona s psalmom iz *Graduale Simplex*, ili pak neka druga prikladna pjesma, koju je odobrila konferencija biskupâ. A pjeva ju ili samo zbor ili zbor odnosno pjevač s narodom. Ako nema pjevanja, vjernici, ili neki od njih, ili čitač ili pak sam svećenik – pošto se pričesti, a prije negoli počne pričešćivati vjernike – može izreći antifonu koja se nalazi u Misalu.«¹¹ Misal dakle daje mogućnost uporabi psalama s antifonom; same antifone ili neke druge pjesme.

Glede psalama, osim spomenuta *Psalma* 34 (33),6.9, na temelju svjedočanstva Ivana Zlatoustoga,¹²

vidimo da je korišten i *Ps 144,11*, jer su novokršteni ponavljano pjevali 15. redak tijekom pričesćivanja: »Oči sviju u tebe su uprte i ti im daješ hranu u pravo vrijeme...« Kao dodatak tim psalmima, Predaja i liturgija dali su euharistijsko značenje redcima sljedećih psalama:

Ps 23 (22), 5:

»Trpezu preda mnom prostireš na oči dušmanima mojim.«

Ps 42 (41), 2:

»Kao što košuta žudi za izvor-vodom, tako duša moja čezne, Bože, za tobom.«

Ps 43 (42), 4:

»I pristupit ću Božjem žrtveniku, Bogu, radosti svojoj.«

Ps 84 (83), 1-2:

»Kako su mili stanovi tvoji, Gospodine nad vojskama! Duša mi gine i čezne za dvorima Gospodnjim. Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živomu.«

Ps 104 (103), 14-15:

»Ti daješ da niče trava za stoku i bilje na korist čovjeku, da izvede kruh iz zemlje i vino što razvedruje srce čovječe.«

Ps 116 (115), 12-13:

»Što da uzvratim Gospodinu za sve što mi je učinio? Uzet ću čašu spasenja i zavat ću ime Gospodnje.«

Ovaj psalam pripada tzv. alelujatičkim psalmima (113-118) koje je vjerojatno molio i Isus kod Posljednje večere. Oni se navode i u misnome obredu 11. st. prije pričesćivanja pod prilikom vina.

Ps 128 (127), 3:

»Sinovi će tvoji biti ko mladice masline oko stola tvojega.«

Ps 136 (135), 25:

»On daje hrane svakom tijelu: vječna je ljubav njegova!«

Ps 147 (146), 12.14:

»Slavi Gospodina, Jeruzaleme, hvali Boga svoga, Sione! On dade mir granicama tvojim, pšenicom te hrani najboljom.«

Doslovna egzegeza u ovim tekstovima neće pronaći izravnu povezanost s euharistijom, ali uvid koji proizlazi iz kršćanskoga moljenja psalama prepoznaje da je zahvala koja se nalazi u psalmima dobrodošla u euharistiji kao vrhuncu zahvaljivanja Crkve.

A) Običaj da se za pričest pjevaju psalmi, osobito u vazmenoj pedesetnici i korizmenome vremenu, seže u 6. st. u Rimu. Prikladno je također rabiti one psalme iz kojih Misal preuzima neke od redaka kao pričesnu antifonu. Tamo se obično nalaze izvađena dva retka i to tako da je drugi preuzet iz biblijskih čitanja dotične mise toga dana. U tome se vidi povezanost Službe riječi i euharistije. U svakoj euharistiji Bog okuplja svoj narod svojom Riječju zapečaćuje zborovanje u Tijelu i Krvi svoga Sina.

B) Druga je mogućnost *antifona (pretpjevnica)*. Jedan od najboljih primjera za tu povezanost vidi se iz slavlja Bogojavljenja. Zajednica sluša Božju riječ o magima koji su došli s Istoka i prepoznaje da i ona treba poći tražiti Dijete te mu se pokloniti. Zato u *pričesnoj antifoni* zajednica pjeva: »Vidjeli smo zvijezdu njegovu na Istoku, pa dođosmo s darovima da se poklonimo Gospodinu.«

Antifone predložene na ovome mjestu ne zabranjuju pjevanje psalama, nego mogu biti integrirane. Ako je riječ o opsežnijemu tropu, može ga se pjevati na početku i na kraju, a između kitica psalama može se uporabiti kratka antifona.

C) Treća je mogućnost pjevanje »prikladnih pjesama« (i odobrenih od crkvenih vlasti). To mogu biti pjesme u stihovima ili pjesme s pripjevom. Rješenje je to koje se pokazuje dobrim u slučaju da zajednica zna pjesme napamet, jer korištenje bilo kakvih pomoćnih sredstava tijekom procesijskoga hoda nije prikladno. Stoga je – gotovo kao normu – potrebno prihvatiti danost da se pjesme s novim tekstom koji se često mijenja (ne ponavljajući se) pjevaju kada se vjernici ne kreću, a da se kao najprihvatljiviji oblik za pričest nameće pjesma s ponavljanim retkom (pripjevom). Nakon pričesćivanja može se pjevati i pjesma himničkoga karaktera.

D) Osim toga, ako pričesćivanje traje duže, može se *orguljskom ili nekom drugom instrumentalnom skladbom nastaviti s parafrazom pjesme* u istome glazbenom duhu. Pri tome je moguće instrumentalno obogaćivanje pjevanja, tako da nakon nekoliko re-

daka postoji 'glazbeno tumačenje' koje omogućuje produblјivanje lirskoga ozračja. Dužina tih glazbenih komentara ovisi o čimbenicima koje sam glazbenik uočava u odnosu prema pjesmi. Predugi instrumentalni zahvati mogu narušiti ritam koji stvara pjesma.

E) Zbor pričesne obrede može obogatiti pjevajući i neku gregorijansku skladbu, a ne isključuje se ni za to primjerena polifonija iz tradicije. Najbitnije je uvidjeti raznolikost obrednih naglasaka u pričješćivanju.

Posvuda se zahtijeva uravnoteženost, radost i mir, ne previđajući koji su sadržaji u obrednome ustroju naročito istaknuti: *OURM* u broju 86. piše: »Dok svećenik prima Sakrament, započinje pričesna pjesma, koja treba izraziti duhovno jedinstvo pričesnika pomoću sjedinjenosti glasova, zatim pokazati radost srca i jasnije očitovati 'zajedničarsku' narav procesije za primanje pričesti. Pjesma traje sve dok se vjernicima podjeljuje Sakrament. Ako se poslije pričesti pjeva koji himan, pričesna će se pjesma pravodobno završiti.«

Možda ništa glazbeno tako ne uništava obred i istinsku pobožnost kao gomilanje podobreda bez povezanosti s nosivim; gomilanje riječi i pjesama, hipertrofija koja nema cjelovitosti smisla. Ništa se od ovoga ne može prepustiti improvizaciji i slučajnosti spontanoga.

Ako ostali glazbeni dijelovi u liturgiji vežu uz sebe nužnost odnosa s liturgijskim vremenom, pričesna pjesma ili skladba uvijek je davanje hvale i ozračje proslave. To pak ne ovisi o liturgijskome ciklusu.

Ulazna procesijska pjesma nalazi se kao premoščivanje neliturgijskoga i liturgijskoga te uvodi vjernike u slavlje. Time može biti i malo snažnije intonirana. Za pričest pjesma treba biti puno diskretnija, ali ipak ispunjena radošću.

Od mogućnosti prema ostvarivanju

Danas glazbeno oblikovanje toga obrednoga dijela euharistijskoga slavlja dobiva na značenju, kako simboličkome, tako i funkcionalnome. Naglašava se pričest, sudioništvo u zajedništvu (*communio*) koja se ostvaruje s Gospodinom, ali i među onima koji zajedno blaguju za stolom Gospodnjim.

Možda ništa glazbeno tako ne uništava obred i istinsku pobožnost kao gomilanje podobreda bez povezanosti s nosivim; gomilanje riječi i pjesama, hipertrofija koja nema cjelovitosti smisla. Ništa se od ovoga ne može prepustiti improvizaciji i slučajnosti spontanoga.

Opća uredba pokazuje razne mogućnosti: pjevanje samoga zbora, pjevanje pjevača ili zbora s pukom. Jasno je da sam izbor puno ovisi o naravi i obliku pjesme koja se pjeva. No, mogućnost pjevanja koje se prepušta samo zboru (ili *scholae*) – vjerojatno zbog brige za tradicionalnu baštinu gregorijanskoga i polifonijskoga *repertoirea* – djelomice proturječi riječima iz *OURM-a*.

Dobro je da se zajednici omogući pjevanje jednostavnijega pripjeva (*refraina*), lakoga za pamćenje i izvođenje tijekom procesije prema oltaru. Taj ponavljani stih može biti obogaćen pjevanjem zbora ili pjevača. Manje je prikladno pjevanje himničko-strofnih pjesama, osim ako ne posjeduju kratak pripjev.

Glede *repertoirea* slavlja na latinsko-me ostaju nepromijenjenima sadržaji staroga *Antiphonale Missarum*, osim obveznih prilagodba koje je ostvario *Rimski gradual* koji ponovno predlaže dodatak psalmodije. *Graduale simplex* donosi neke od najzanimljivijih primje-

ra iz starine (usp. osobito IV. odsjek općih tonusa – Pro *communione*).

»Ordo Cantus Missae« podsjeća na to da je *Ps* 34 onaj koji se u staroj predaji rabio kao pjesma za pričest. Mogu se predložiti antifone koje odgovaraju evanđelju dana, što je u skladu s hvaljevrijednom predajom. Taj bi smjer svakako trebalo čuvati; štoviše, dati mu povlašteno mjesto, tražeći i prikladna formalna rješenja i stvarajući obrednu cjelinu koja bi bila primjerena i sadržajem i trajanjem.

Ostaje i dalje praktična mogućnost izvođenja »prikladne pjesme«, a to znači ne neke općenite 'euharistijske pjesme', odnosno pjesme s euharistijskom tematikom. I tu pjesmu treba odobriti mjerodavna crkvena razina (Konferencija biskupâ). Važno je da uvijek bude naglašena zahvalna radost gozbene geste.

Za obredno redateljstvo potrebno je pripaziti na sljedeće:

a) ne treba umnažati broj pjesama; ako je potrebno duže pjevanje, dobro je podijeliti kitice (manje cjeline) prikladnim instrumentalnim međuigramama; b) nastojati izabrati jednostavne i kratke elemente (antifone i retke koji se ponavljaju); kratkoća se treba očitovati i u tekstu i u melodijama te biti takvi da se lako pamte. Kriterij je i mogućnost pjevanja tijekom procesijskoga pristupanja oltaru, bez potrebe za dodatnim notnim materijalima (pomoćnim listićima, knjižicama i sl.); c) valja prepoznati i dati važnost šutnji, stanci, osobito između završetka pjesme (glazbenoga pričesnog elementa) i završnih obreda.¹³

Opća uredba govori i o *himničkoj pjesmi nakon pričješćivanja*. To je posljednja obredna pjesma unutar misnoga slavlja. Glazbeni je oblik prepušten izboru, vodeći brigu o ostalim sastavnicama koje ovise o kontekstu. Ako je npr. već otpjevan psalama na antifonalan način ili pak himan s pri-

pjevom, sada se može koristiti zborni himan ili psalam; i obratno. Narav pjesme određuje i ulogu zajednice. U tome slučaju, redovito, budući da se radi o himnu, pjevat će se stojeći, a ako se radi o meditativnome razmatranju, on će biti povezan sa stavom sjedenja.

Ta pjesma, smještena na mjesto koje je analogno hvalospjevu »Benedictus« ili »Magnificat« kada se časoslov jutarnje ili večernje združuje s euharistijskim slavljem, treba ostati istinska 'pjesma završetka'. Pojam *pjesma na kraju mise* spominje i »Musicam sacram« (br. 36). Radi se o pjesmi u tzv. 'čitanoj misi'. Kategorija 'čitane mise' više se ne bi trebala rabiti. OURM govori o otpustu kojim se zajednica razdružuje. Spominje se zahvala, hvalospjev i blagoslov, ali je to shvaćeno u egzistencijalnome, a ne u glazbenome smislu. Obredno redateljstvo odlučit će o prikladnome izboru, kako bi se izbjegla ponavljanja, glazbena opterećenost, suprotstavljanje oblika i sadržaja. Kad god je teško pjevati istinsku liturgijsku pričesnu pjesmu, može se rabiti zahvalni himan na završetku pričješćivanja.

Prošlost je ponovno pred nama i pita nas od čega živimo

Ljepota je kći izvedbena savršenstva. Zbog toga je potrebno paziti na izvedbenu snagu, bez obzira na koji se od mogućih oblika veže obred. Ulaženjem u stanovitu kulturu, inkulturacija je uvijek otvoren i složen proces koji je teško predviđati. U pedesetim godinama 20. st. postojala je eksplozija uporabe psalama na svim mjestima u liturgijskome slavlju. U nekim je krajevima takvo pjevanje sasvim potisnulo pučke pjesme. Drugi je zamah išao u suprotnome smjeru, tako da se i Božja psalamska riječ zamijenila nekom meditativnom pjesmom. I danas valja pronaći ravnovjesje.

Osiromašenje je pjevati samo pjesme ili samo psalme; no, kao što ni najbolji kruh ne može zamijeniti euharistijski kruh, tako ni najljepša pjesma i riječi ne mogu zamijeniti Božju riječ.

Ukratko rečeno, pred nama je zadaća izabiranja najprikladnijih psalama, stvaranje jednostavnih i radosnih melodija, traženje antifona iz biblijskih tekstova i davanje glazbene odjeće koja je sposobna nositi vrijednosti evanđeoske poruke. Zbog toga su u ovome prilogu izvučeni primjeri prošlosti koji žele dati mjesta razmišljanju glazbenika i pjesnika, kako bi se na istoj baštini stvarali novi oblici koji podupiru obredni ustroj nakon Drugoga vatikanskog sabora. Estetska vrijednost i visoki glazbeni kriteriji se pretpostavljaju. Obred zahtijeva najizvršnije, što ne znači ujedno i neizvedivo, jer liturgija traži uzvišenu, plemenitu jednostavnost koja je najdojmljiviji izričaj ljepote.

Završetak priloga dopušta i nešto poticajni ton koji pita: Zar je uistinu teško na temelju psalama, antifona koje postoje, teologije koja je djelomice srasla (barem teorijski) stvoriti nove poetsko-glazbene elemente? Oni će biti na tragu dvostruke uloge: procesijske i zahvalno (-meditativne). Obredi pričesti široko su područje za stvaralački rad, ali nipošto slučajni i neplanirani. Kao što je, vjerujem, postalo vidljivo i iz ovih razmišljanja, prostora za novost ima puno, ali novost ne bi smjela zaboraviti nadahnuće koje traži svoj temelj, jer će iz njega biti vidljivija i nakana.

BILJEŠKE:

- ¹ Usp. Constitutiones Apostolicae VIII, 13,16-14,1.
- ² Usp. Sv. AUGUSTIN, Sermo 225.4 (PL 38,1098); Sv. JERONIM, Komentar Knjige proroka Izaije II,5.20 (PL 24,86D).
- ³ U: De Mysteriis VIII,43; 58 (SCh 25bis, str. 191); De Sacramentis V,13.
- ⁴ Usp. E. LODI, Enchiridion euhologicum fontium liturgicorum, br. 2584).
- ⁵ U 9. st. Aurelijan, u svome djelu De musica disciplina (poglavlje 20.), nakon opisa drugih misnih pjesama u Galiji i Rimu, piše: "[Pjesmi Agnus Dei] mi dodajemo pjesmu zvanu Communio, kako bi duh naroda cijelo vrijeme dok se dijeli nebeski blagoslov, bio slatkim pjevom uzdignut i usredotočen na uzvišeno razmatranje."
- ⁶ Tako jedan od njih (božićni) glasi: "Desinat esse dolor pro antiqua lege, quia ecce: Viderunt omnes fines terrae cernere quod Verbum Domini meruere canamus salutare Dei nostri.: Ps. Iubilate + Viderunt, Gloria + salutare (Gradual iz Yrieuxa).
- ⁷ Usp. De Sacramentis V, 25; SCh 25bis, str. 132.
- ⁸ Usp. A. JUNGSMANN, Missarum Solemnia II, 292-293.
- ⁹ Usp. DH 1649.
- ¹⁰ Usp. Sacra Tridentina Synodus 1905.
- ¹¹ U br. 37 piše za glazbene oblike sljedeće: "... a) neki tvore obred ili čin za sebe, kao himan Slava, pripjevni psalam, Aleluja i redak prije evanđelja, Svet, anamnetski poklik, pjesma poslije pričesti; b) neki pak, kao što su: ulazna pjesma, prinosna pjesma, pjesma pri lomljenju kruha (Jaganje Božji) i pričesna pjesma, prate neki obred."
- ¹² Usp. Komentar psalama 144,11 (PG 55, 454).
- ¹³ O šutnji OURM u br. 45. piše: "U određeno vrijeme neka se, kao sastavni dio slavlja, obdržava i sveta šutnja. Narav pak te šutnje ovisi o trenutku u kojemu u pojedinome slavlju dolazi. Svaki pojedini vjernik sabire se u pokajničkome činu i nakon poziva na molitvu; kad završi čitanje ili homilija, kratko razmatra o onome što je čuo, a poslije pričesti hvali i moli Boga u svom srcu."